

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

36. FÜZET

ADÓÜGYI GYAKORLATI TANÁCSOK GAZDÁK RÉSZÉRE

ÍRTA:

DR. ORMÁNDY JÁNOS

M. KIR. GAZDASÁGI FŐTANÁCSOS, KAMARAI IGAZGATÓ.

OLVASD EL, ÓRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

Adóügyi gyakorlati tanácsok gazdák részére.

írta: **Dr. Ormándy János** m. kir. gazdasági főtanácsos, kamarai igazgató.

A gazdaembernek sokféle ügyes-bajos dolga közül egyetlenegy se okoz annyi gondot, indokolt vagy indokolatlan zúgolódást, mint a rá kirótt adó. A gondnak és zúgolódásnak szülőoka részint a sérelmesnek vélt adó súlyossága, részint a sokféle adónem között való ki nem igazodás, legfőképen pedig az adó nagysága ellen az orvoslás módjának a nemismerése. Nyugodtan állíthatjuk, hogy ehhez a három okhoz még hozzájárul a gazdának saját ügyével, bajával való nem-törődömsége, a kivetéssel, a jogorvoslattal szemben megnyilvánuló közönye, zúgolódása anélkül, hogy a sérelem elhárítására bármilyen lépést is tenne. A gazdaember zúgolódik és fizet, de hogy az orvoslás módját igyekezne megtalálni, ennek elérésére legtöbbször egy lépést sem tesz.

Tény az, hogy ma már a hazai adóalanyt elég nagy adóteher sújtja. Az adózásnak ezt a mérvét csak néhány külföldi állam mulja felül. Azokban az országokban azonban, amelyekben a fejenkinti adóteher nagyobb mint hazánkban, az egyesek keresete is annyival vagy jóval nagyobb arányban kedvezőbb. Az adóterhek súlyosságát az eddigi tapasztalatok szerint az adózók még nagyobb zúgolódás nélkül is elviselik, csak az aránytalanság az, amely egyes adózóknak a leggyakrabbi séreime. Örvendetesen kell megállapítanunk azt, hogy az arányos adózás elérésére a pénzügyi hatóságok minden lehetőt elkövetnek s legtöbb esetben az adóalanyon múlik, hogy az arányosság keresztülvitele nem történik gyorsabb tempóban.

A sokféle adónem közül legjobban érdekli a gazdát a földadó, a házadó, a vármegyei, községi pótadók és különösen a jövedelem- és vagyonadó.

A földadó, amennyiben a művelési ágban változás nem történt, az egyes ingatlanra nézve állandó. Továbbá állandó akkor is, ha a gazda a kataszteri kiigazítást, illetve földadójának a leszállítását

nem kéri. A sérelmesnek vélt földadó kiigazítását a törvény értelmében az adózó fél kérheti. Kérheti abban az esetben, ha a szomszédos hasonló minőségű földek kataszteri tiszta jövedelme 2—3 osztállyal is kisebb, mint az ő földjének kataszteri tiszta jövedelme.

Mielőtt az illető a földjének kataszteri kiigazítását az illetékes pénzügyigazgatóságtól kéri, forduljon az illetékes mezőgazdasági kamarához tanácsért, nehogy hiába, feleslegesen költségek.

A házadó nagysága is állandónak vehető. A házadó alapjának megvannak a törvényben, rendeletekben a biztos kiszámítási alapjai. Itt egyeseknél a magasnak vélt kivetés ellen sikeresen éppen ezért alig lehet védekezni, legfeljebb csak egyes községek összessége érhet el bizonyos mérvű könnyítéseket. Ha azonban úgy látja az adózó, hogy olyan épületére is ki lett vetve a házadó, amely a törvény értelmében házadó alá nem lenne besorolható, úgy — ha az illetékes község jegyzőjéhez vagy a kamarához fordul — a megfelelő tanácsot, útbaigazítást megkaphatja a sikeres eljárásra nézve.

A vármegyei, községi, szóval a pótdadók nagyságának a megállapítása törvényen és rendeleteken alapszik. Itt-ott ezek ma már egyik-másik vidéken vagy helyen óriási százalékát teszik ki az egyenes adóknak. A jövőben tehát ezen a téren kell majd a terheket visszaszorítani arra a normális nagyságra, amelyet az adózó is könnyebben viselhet el.

A jövedelem- és vagyonadó az az adónem, amely igen sok adózónál évről évre visszatér új bevallás és kivetés alakjában. Vannak egyes adózók, akiknek a jövedelemadó-alapjuk a 6000 pengőt, vagyonadó-alapjuk pedig a 150.000 pengőt nem éri el, ezeknek jövedelem- és vagyonadója rögzítve van s mindaddig rögzítve marad, míg az adó-kivető hatóság azt indokoltnak tartja, vagy pedig az illető adózó fel nem mondja.

Az adózó szabályszerű adóbevallás csatolása mellett január hó végéig adóalapjának újbóli megállapítását kérheti, ha az előző évi adó-alapot jövedelme, illetve vagyoni viszonyaihoz képest soknak tartja. Az adóalap újbóli megállapításának kérésére indokul szolgálhat a jövedelemnek vagy vagyonnak elemi kár, baleset vagy bármely más okból való csökkenése, valamint az a körülmény is, hogy az adó-alap már a megállapítás idejekor is aránytalanul magas volt.

Azok, akik évről évre, február hó végéig jövedelem- és vagyonadó-vallomást tartoznak beadni, vallomásukat kétféle módon tölthetik ki és pedig becslés és számtartás alapján.

A becslés alapján történő vallomást úgy a vagyon-, mint a jövedelemadóra vonatkozólag vagy a törvényben és végrehajtási utasításban lefektetett szabályok szerint, vagy a pénzügyminisztériumnak évenként idevonatkozólag kiadott rendelete szerint kell elkészíteni.

A legutóbb kiadott körrendelet értelmében az önkezelésben lévő és állandóan mezőgazdasági használatra rendelt ingatlanoknál a szántó-földek forgalmi értéke gyanánt azt az értéket kell számításba venni, melyet az illető ingatlan a naptári év utolsó napján tényleg megért. E forgalmi érték megállapításánál mindenkor az ingatlan fekvési

helyét, kiterjedését, művelési ágak szerinti megosztását, kat. tisztajövedelmének a nagyságát és minden egyéb, az értékre befolyással bíró körülményt figyelembe kell venni.

Ha a szántóföldek értékelése a valósággal elért vagy elérhető vételár alapján történik, a rét és nádas értékét általában a hasonló jövedelmet hozó szántókkal azonos értékösszegben kell felvenni. A legelő értékéül pedig általában az illető vidéken a szántókra megállapított értéknek a felét, a szőlő értékéül a szántókra megállapított értéknek másfélszeresét, végül a kert értékéül a szántókra megállapított értéknek kétszerese veendő fel.

Amennyiben az állandó mezőgazdasági használatra rendelt önkezelésben levő ingatlanoknál a szántóföld tényleges forgalmi értéke hiteltérdemlően nem volna megállapítható, a mezőgazdasági ingatlanok forgalmi értékét katasztrális holdankint általában a kataszteri tisztajövedelem alapján kell megállapítani. És pedig a kataszteri tisztajövedelem minden koronája után 60 P, de holdankint legalább 240 P vagyonértéket, illetőleg azoknál az ingatlanoknál, amelyeknek holdankinti kataszteri tisztajövedelme a 10 koronát meghaladja, 10 korona kataszteri tisztajövedelemig koronánként 60 P, 10 koronát meghaladó kataszteri tisztajövedelem után pedig minden további korona után 50 P vagyonértéket kell számításba venni. Vagyis, ha valamely ingatlan kataszteri tisztajövedelme 15 P, ennek az ingatlanoknak az értéke 850 P-ben állapítandó meg.

Ha az ingatlan értékelése a kataszteri tisztajövedelem alapján történik, úgy minden művelési ágra külön-külön, az illető művelési ág kataszteri tisztajövedelme alapján kell az értékét megállapítani. A pénzügyminiszteri rendelet megengedi, hogy egyes esetekben az ingatlan értékének megállapításánál a fenti alaptól lefelé, vagy felfelé el lehet térni. Lefelé különösen abban az esetben, ha a földárak az illető vidéken csökkenő irányzatot mutatnak, de esetleg más egyéb körülményekből kifolyólag is. Természetes, hogy az ilyen módon történő megállapítást kellőképpen indokolni kell. A miniszteri rendelet megengedi, hogy a mérséklés a következőkép történhessék :

10 korona átlagos kataszteri tisztajövedelemig a kataszteri tisztajövedelem minden koronája után legalább 50 P, 20 korona kataszteri tisztajövedelemig a 10 koronát meghaladó tisztajövedelem minden koronája után legalább 35 P és a 20 koronát meghaladó tisztajövedelem minden koronája után legalább 30 P legyen. Megengedi azt is, hogy a nagyon gyenge s ennek megfelelően igen alacsony kataszteri tisztajövedelemmel bíró földeknél a becsérték 240 P-nél is alacsonyabban állapíttassék meg. Ilyen esetben azonban különös gonddal kell megállapítani előbb azt is, hogy az alacsony kataszteri tisztajövedelem tényleg hű kifejezője-e az ingatlanok silány minőségének.

Az üzemtőke, illetőleg az élő- és holtleltári tőke értékét a következőképen kívánja a rendelet megállapítani.

Az állatállomány értékelése során egy számosállatnak az értéke a helyi viszonyok és az állattenyésztés fejlettsége szerint 240—480

pengőben állapítandó meg. 480 P-ben csak a nagyon értékes tenyész-, főképen apaállatok értékelendők.

A gazdasági holt-felszerelésnek értékeül pedig — a birtok felszerelésének az arányában — a földbirtok értékének 6—12%-át kell számításba venni. Indokolt esetben megengedi a rendelet, hogy a számosállatok értéke 240 pengőnél kisebb összegben, de legalább 120 pengőben, illetőleg a holtleltári felszerelés értéke az ingatlan értékének 4—5%-ában állapíttassék meg. Ilyen esetben azonban az adózónak, illetőleg az érdekeltnek a szabályoktól való eltérésre irányuló kérelmét megfelelő indokolással kell kísérni.

A haszonbérletbe adott birtokok értékét a tiszta haszonbér 20-szorosában kell megállapítani. Ezt a megállapítási módot sérelmezik legtöbb esetben a gazdák, mert lehetetlenségnek tartják azt, hogy két hasonló minőségű, fekvésű birtok értéke más legyen a házi-kezelésben és más a bérleti kezelésben.

A becslés útján történő jövedelem megállapítására a következőket jegyezzük meg:

A mező- és erdőgazdaságból származó jövedelemnek becslés útján történő megállapítása rendkívül körülményes, éppen ezért nagy körültekintést igényel. Becslés útján csak akkor van helye bevallás céljaira a jövedelem megállapításának, ha nincsen rendszeres számtartás, ha nem készül évről évre jövedelmi mérleg. Rendszeres feljegyzések nélkül a jövedelemnek becslés útján történő megállapítása csak általános keretek között mozoghat, akár a nyers bevételre, akár az üzemre fordított kiadásokra gondolunk. Becslés útján egy-egy adóalany jövedelmének megközelítően pontos megállapítása alig lehetséges. Becslés útján csak átlagjövedelmet lehet alapul venni. Átlagjövedelem normális termelési és értékesítési viszonyok között alakul ki. Ehhez a normális jövedelemhez igazodik a normális termelési és értékesítési viszonyoknál kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb gazdasági év jövedelme. A jövedelem megállapításánál az kutatandó, hogy a kedvezőbb viszonyoknál fogva, mennyivel nagyobb a jövedelem, vagy kedvezőtlenebb viszonyok között mennyivel lehet kevesebb a jövedelem. A normál jövedelemhez viszonyított jövedelem megállapítását rendszerint katasztrális holdankint eszközöljük.

A nyersjövedelem megállapítását úgy eszközölhetjük legegyszerűbben, hogy felvesszük az összes termés mennyiségét, a termés-hozam egységárát, illetőleg értékesítési árát s ezeknek szorzásával kapjuk a nyershozam, illetőleg nyersjövedelem pénzértékét. A termények között természetesen fel kell venni minden a gazdaságban termelt szántóföldi termelvényt, tehát a takarmánynövényeket is. A takarmánynövények értékében jut kifejezésre az állattenyésztés eredménye. Ha ismerjük a szántóföldi termelvényeink értékét és azt elosztjuk a szántóföld kataszteri hold számával, megkapjuk 1 kat. hold nyersjövedelmét. Ha 1 kat. hold nyersjövedelméből levonjuk az 1 kat. holdra eső termelési költséget, megkapjuk 1 kat. holdnak a tisztajövedelmét. A termelési költséget vagy részletes kalkuláció

alapján állapítjuk meg, vagy pedig az eddigi gyakorlati tapasztalatok szerint. Az eddigi tapasztalatok szerint a termelési költséget 70—80 százalékban vesszük fel.

Az így kihozott nyers-, illetőleg tisztajövedelmet írjuk be a vallomási ívbe.

A rendszeres számtartás alapján történő bevallásnak a feltétele az, hogy *a könyvvezetés formája, módja* a törvény szempontjából *kielégítő, tartalma teljes és megbízható* legyen.

Kielégítő a könyvvezetés formája, ha a könyvek szabályszerűen összefűzve, lapszámozva, hitelesítve vannak.

Kielégítő a könyvvezetés módja, ha olyan rendszer szerint történik a könyvek vezetése, amelyek mellett a valóságos üzleteredmény megállapítható. E tekintetben nem tesz különbséget az, hogy a könyvvezetés az egyszerű vagy kettőskönyvvitel szabályai szerint történik-e? Az olyan könyvvezetés, amelynek eredményéről mérleg és nyereség-veszteség számla nem készül, kielégítő könyvvezetésnek nem tekinthető, mert ezek nélkül az üzleti eredmény, illetőleg a jövedelemforrás jövedelme meg nem állapítható.

A könyvek tartalma akkor teljes, ha azok az összes üzleteseményeknek hű képét adják, vagyis, ha azokban az illető jövedelemforrás keretébe tartozó minden bevétel és kiadás, továbbá minden aktív és passzív vagyonelem fel van véve. Ebből a szempontból a vizsgálatnak ki kell terjedni arra, hogy a könyvelés teljességét az üzleti levelezésekkel, számlákkal, fuvarlevelekkel, leltárral, árúnyilvántartással (skontróval) stb. való összehasonlítás útján ellenőrizze.

A könyvek tartalma megbízható, ha az összes üzleti (gazdasági) bevételek és kiadások valóságos értékükkel vannak elkönyvelve, illetőleg az aktív vagyონrészek azokban teljes átlagukban szerepelnek s valóságban nem létező, vagy a valóságnál magasabb értékű passzív vagyonelemek abba fel nem vétettek. A könyvek megbízhatósága ellen kifogás rendszerint nem emelhető egyedül azért, mert a múlt év folyamán is megvolt és a múlt évi leltárban is szereplő aktív vagyonelemek értéke a valóságos értéknél magasabb vagy alacsonyabb értékben vétetett fel.

E szabályoknak megfelelő számtartás alapján mellékeljük a bevallási ívhez: 1. az általános vagyónleltárat év elején és év végén; 2. a pénzmérleget; 3. a vagyónmérleget; 4. a nyereség- és veszteség számlát.

E mellékletek alapján a vallomási íveknek a kitöltése semmiféle különösebb magyarázatra nem szorul, úgy hogy a bevallási ívnek a kitöltése számtartás alapján sokkal egyszerűbb, sokkal könnyebb, mint becslés alapján.

Van azonban a számtartás alapján történő bevallásnak nehézsége is, amennyiben ez ideig a kivető hatóságok s az adófelszólamlási bizottság nem kívánták azt, hogy a gazdaság számtartási könyvei felülbélyegezve és hitelesítve legyenek, csak azt kívánták, hogy a jövede-

emre vonatkozó mérlegek hitelesített alakban nyújtassanak be. A könyveknek felülbélyegzése és hitelesítése tehát minden év elején új terhet ró a gazda-adózókra anélkül, hogy ezek az adózás helyességére bármiféle befolyással lennének.

Új intézkedése a végrehajtási utasításnak az is, hogy a számtartás útján történő bevalláshoz két évnek a hitelesített mérlegét kell csatolni. Szerény véleményünk szerint abban az esetben, ha a bevalláshoz év elején és év végén részletes leltárat csatoltunk, amelyben az aktív és a passzív vagyont év elején és év végén pontosan feltárhatjuk, úgy az előző évek jövedelmi mérlegeinek csatolása felesleges, mert az adóévre eső mérleg alapján a gazdaság jövedelmét világosan meg lehet állapítani. Legalább is olyan világosan, mintha még az előző mérlegeket is csatoltuk volna a bevalláshoz.

Feleslegesnek tartjuk két évi mérlegnek a csatolását azért is, mert abban az esetben, ha az előző évben is mérleg szerint adózott az adóalany, úgy az előző év mérlege a pénzügyi hatóság kezében van. Ha pedig az előző évben becslés alapján állapított meg az adózónak az adója, tehát előző évről rendszeres számtartása vagy mérlege nincs, az még nem lehet ok ebben az évben a mérleg szerint való adózásnak elvetésére.

Ha a mérlegekből a valóságos jövedelem nem tűnik ki, akkor úgymint csak számvizsgálat alapján lehet meggyőződést szerezni arról, hogy a benyújtott mérlegek a valóságnak megfelelők-e. A fontos csak az, hogy az előző év zárómérlegének adatai a következő év évmegnyitó mérleg adataival teljesen megegyezzenek, vagy ha nem egyeznek meg, akkor erre a lehető legrészletesebb indokolást adjuk, hogy abból az adókiadó hatóság világosan lássa az eltérésnek az okát és megállapíthassa annak helyességét.

Hogy tiszta képet nyerhessen az adókiadó hatóság a számtartás alapján készült bevallásból, feltétlenül szükség van arra, hogy a bevalláshoz részletes leltár, pénzmérleg, vagyonmérleg, nyereségvesztés számla csatoltassék. A pénzmérlegnek világosan kell tartalmaznia a tulajdonostól kapott és a tulajdonosnak évközben adott értékeket is, hogy ebből láthassa az adókiadó hatóság azt, hogy a tulajdonos számlája a jövedelem megállapítása szempontjából az üzemtől teljesen el van különítve.

Különösen hangsúlyozzuk azt, hogy a tulajdonos számláján nemcsak a gazdaságtól kapott készpénzt kell feltüntetni, hanem a birtlakáson kívül — amely lakbéregyenérték a házbirtok jövedelménél van elszámolva — fel kell tüntetni a természetben, terményekben kapott vagyontárgyaknak az értékét is. Azoknak a vagyontárgyaknak az értékét, amelyek rendszeres piaci árral bírnak, vagy az évi átlagos piaci árral, vagy pedig a tulajdonosnak átadott időpontban volt piaci árral kell számba venni. Azok a vagyontárgyak, amelyek rendszeres piaci árral nem bírnak, mint például a széna, szalma stb., az előállítási áron értékelendők a tulajdonos számláján. Viszont ha évközben a tulajdonos akár pénzt, akár pedig természetben vagyon-

tárgyat ad át a gazdaságnak, a jövedelem helyes kialakulása szempontjából ezeket vagy a piaci áron, vagy pedig az előállítási áron értékeljük, úgy, hogy a tulajdonos vagy többet ad át a gazdaságnak, vagy kevesebbet, mint amit kapott s ez a különbség teszi aztán a tiszta jövedelemnek egyik tényezőjét, amely tényező vagy emelőleg, vagy pedig csökkentőleg hat a jövedelem nagyságára.

A másik jövedelmi tényező a vagyonomérlegen mutatkozó gyarapodás vagy apadás, úgy, hogy a tiszta jövedelem az eredmény számlán vagy a tulajdonos számlakülönbözetének a gazdaság javára vagy terhére, vagy pedig ehelyett a tiszta pénzbevétel és a vagyongyarapodás, vagy apadás összevetéséből áll elő.

A számtartás, illetőleg a nyereség- és veszteség számla alapján történő vallomásadásnál, illetőleg a vallomás kitöltésénél az legyen a fő elv, hogy a nyereség-veszteség számla összegéhez hozzáadjuk azokat a kiadásokat, amelyek a gazdaság tiszta jövedelmének a megállapításánál mint kiadások szerepeltek, de a törvény azoknak a levonását tiltja. Viszont levonjuk azokat a befektetéseket, költségeket, amelyek a valóságos tiszta jövedelemnél tényleg kiadásokat nem képeznek, de a törvény megengedi azoknak a levonását az adóköteles tiszta jövedelemből. Például a régi szőlők újjátelepítési költségei a rendes mérleg összegét nem befolyásolják, azok a rendes mérleg szempontjából sem bevételt, sem kiadást nem képeznek; ellenben a törvény megengedi, hogy a kimutatott valóságos jövedelemből a régi létesítmények helyett új létesítményeknek a költsége levonásba hozassék.

Továbbá a részvénytársulatoktól, szövetkezetektől és hitelt nyújtó intézetektől felvett és bizonyos évek alatt törlesztendő kölcsönök évi kamatának a törlesztési idő egész tartamára változatlanul az az összeg veendő, amely a kötvényben megállapított kamatláb szerint a kölcsöntőke teljes összege után egy évre esik, akár több, akár kevesebb kamatot fizetett ki az adózó az adóévben. A lényeg az, kutassuk azt, mennyiben tér el a valóságos tiszta jövedelem az adóköteles tiszta jövedelemtől és ha megállapítottuk a törvény szerint ezeket az eltéréseket, ezeket a vallomásnál vegyük számba.